

PESTI BORNEMISZA FERENC KALANDJAI ERDÉLYBEN 1564-BEN

BESSENYEI JÓZSEF

Pesti Bornemisza Ferenc kisémbert volt, nem tartozott a korszak főszereplői közé. Élete annyira az ismeretlenség homályában zajlott, hogy csak nehezen lehet biográfiai adatait elkülöníteni a többi Bornemisza illetve Pesti névre hallgató kortársától.¹ Ifjúkoráról semmit sem tudunk, így nem bizonyítható, csupán nagy jóindulattal feltételezhető, hogy ő volt az a királyi apród (nemesi származását más forrás tartotta fenn), aki – II. Lajos király számadáskönyve szerint – 1525. április 13-án két forintot kapott az uralkodótól.²

Saját leírásából csupán a Mohács utáni esztendőkről nyerhetünk információkat. Eszerint Szapolyai János király szolgálatába állt, s urának pártján maradt egészen annak haláláig.³ Így védte 1531-ben Budát, ahol egy lovát is elvesztette.⁴ 1539-ben és 1540-ben a kincstartó megbízottjaként szolgált.⁵ Buda ostroma idején a fővárosban tartózkodott, s mivel – a polgárok többségével megegyező módon – Izabella királyné mellett foglalt állást, fogságra vetették, s abból 800 forint kára keletkezett. Később, amikor a Habsburgok szolgálatába állt, nem is mulasztotta el annak megtérítését kérni az uralkodótól.⁶ Majd I. Zsigmond lengyel király szolgál-

¹ Ezt a problémát úgy kívánta megoldani, hogy a Nagy, és a Gálffy névvel is élt. – A kamarai iratokban mindig Bornemisza-ként szerepel, nehogy összetévezzék Pesti Ferencsel, a felsőmagyarországi kamarai jövedelmek kezelőjével, akivel egyébként jó kollegiális kapcsolatban állt.

² 1525. április 13. Bornemisza Franciscus adolescens regie Maiestatis... fl.II. In :FRAKNÓI 1877, 141.

³ 1564. október 31., Kolozsvár. Pesti Bornemisza Ferenc – János Zsigmondnak. ÖStA HHStA Hung. Misc. Fasz. 431A. Einzuteilende Nachträge 1505-1575. Konv.B. 1540-1569. fol. 361–362, 363–364.

⁴ Két adat Buda 1531-iki ostromához. In: TT 1888, 800–801., 801. Franciscus Pesthy amisit equum 1. Flor. XIII.

⁵ Anno M. D. 39., in oppido Enyed, Feria 6. post festum Penthecostes dominus thesaurarius misit maiestati regie medio Francisci Pesthy, quas idem manibus meis assignavit in monetas nova fl. 1000. In: KEMÉNY Lajos, ifj., 1895, 574. Anno Mo domini 40. Feria 6. post Penthecostes Franciscus Pesthy dedit ad manus meas in opido Enyed fl. JM. In: IFJ. KEMÉNY 1889, 192.

⁶ 1554. február 5. MOL Ben. resol. 23. c. 5–6. Franciscus Bornemýzza de Pesth. Cum iam aliquoties Sacram Maiestatem Vestram humillime supplicaverim pro persolvenda damno octingentorum florenorum causa fidelium servitiorum meorum Maiestati Vestre Sacre exhibitorum, Budae in captivitate accepto Maiestas Vestra Sacratissima clementer commiserat per bina sua mandata camerariis hungaricis, ut mihi ducentos florenos numerarent, de residuosque mecum concordarent...

latába szegődött, 1548-ig, azt követően Fráter György kenyerén élt, s csak annak 1551 végén bekövetkezett halála után állt, immár megváltoztathatatlanul a Habsburg-pártra. Első adatunk erről 1552 decemberéből való. Fizetését évi 200 forintban állapították meg, s ez – ismételt kérései ellenére – a későbbiekben sem emelkedett, nagy karriert tehát nem csinált.⁷ (Kegydíj iránti kérelmét viszont teljesítették.)⁸ Már a Magyar Kamara alkalmazásában álló tisztviselőként, mint biztos ment Erdélybe 1554-ben Kisserjéni Ferenc társaságában, Báthory András hadnépe zsoldjával.⁹ A későbbiekben is hasonló feladatokat végzett.¹⁰ 1555-ben Murányba küldték¹¹, majd még ugyanabban az évben Pálczán Péter a neves egykori budai bíró társaságában Nagyszombatba.¹² A német katonák fizetésének ügyében kétszer szólította Kassára a kamara, 1555-ben és 1556-ban.¹³ Győrben¹⁴ és Galgócon¹⁵ is tevékenykedett, hasonló ügyekben. Legnevezetesebb azonban mindegyik közül a Tihanyban végzett biztosági tevékenysége.¹⁶ 1554-1558 között ugyanis a jeles Balaton-menti várban komoly erősítés folyt a kamara költségén. Amikor a munka a vége felé közeledett, őt küldték ki biztosul, a kamara utasításával. Bornemisza Ferenc gondosan megszemlélt mindent, majd részletes jelentésben számolt be a látot-

Ugyanerről: ÖStA FHKA HFU RN 5. 1555. s.d. fol. 24. Generalis exitus praescriptorum perceptionum. Francisco Bornemyza de Pesth ad rationem sallarii et debiti 300 fl., quod sibi Maiestas Regia persolvere commisit dati sunt fl. 200. ÖStA FHKA HKA Hoffinanz Proth R 1554 fol. 15. Franciscus Bornemyssa seiner verlitten shaden zu ergotzen, und mit ainem ambt zu fursehen. ÖStA FHKA HKA Hoffinanz Proth E 1554. T. 213. Februarius fol. 26b. H Franciscus Bornemissa supplication, darinnen er vorgethanen seiner verlitnen shaden halben, ergeczlichait begert, ist hungerisher Camer eingeslossen worden.

⁷ 1552 december. ÖStA FHKA HFU RN 4. 1553-4. fol. 43. Francisco Bornemyssa de Pesth ad rationem sallarii sui quod 20. die VI. anni praesentis ad ducentos florenos inceptum est, dati sund usque ultima Decembris ultra 100 fl. quos in commissariatu suo Waradini levavit fl. 25. 125 fl..fol. 46.

⁸ 1559 november. ÖStA FHKA HKA Hoffinanz Proth. E 1559. T.238. fol.326a. H Francisci Bornemiza dienners bey dem hung Camer Supplication umb pesserung seiner besoldnung ist gemellen Camer umb bericht zugestellt. [a margón:] das bericht ligt da, und sein ime 100 fl Gnaden sallg bewilligt. 1563 augusztus. ÖStA FHKA HKA Hoffinanz Proth. E 1563 T. 256. fol. 246b. H Francisco Bornemizza von Pest supplication daryn er umb ain gnaden gelt bitt unnd den man zue in Zipss prauchen oder mit diensten verstehen well ist der Hn Camer umb bericht eingeshlossen worden.

⁹ MOL Ben. resol. 23. c. 20–21. és FHKA HFU Ung. Gegenst. Fasz. 32/A fol. 450a.

¹⁰ 1556 december. ÖStA FHKA HFU RN 5. 1555. fol. 65. Francisco Bornemyza de Pesth aulico regio, cujus opera utitur camera in variis legationibus Regie maiestatis.

¹¹ ÖStA FHKA HFU Ung. Gegenst. Fasz. 32/A fol. 470a.

¹² ÖStA FHKA HFU Ung. Gegenst. Fasz. 32/A fol. 472a.

¹³ ÖStA FHKA HFU Ung. Gegenst. Fasz. 32/A fol. 474a, 484a.

¹⁴ ÖStA FHKA HFU Ung. Gegenst. Fasz. 32/A fol. 493a.

¹⁵ ÖStA FHKA HFU Ung. Gegenst. Fasz. 32/A fol. 503a.

¹⁶ ÖStA FHKA HFU Ung. Gegenst. Fasz. 32/A fol. 518a.

takról. Mellékelte iratához a végvárban szolgáló katonák névsorát is.¹⁷

Életének folyása akkor vett új irányt, amikor Albert bajor herceg (akinek leánya, Mária, Habsburg Ferdinánd harmadik fia, Habsburg (Stájer) Károly felesége lett) egy házat ajándékozott neki, amely az erdélyi Nagybányán feküdt. Nem tudjuk, mivel szolgált rá az érdemes adományra, azt gyanítjuk, hogy a Bajorország irányában folytatott marhakereskedelem elősegítése, a szükséges engedélyek megszerzése körüli buzgalma nyert ily módon elismerést. Sajnálatos módon, maga az adománylevél nem maradt ránk, csupán I. Ferdinánd király abba beleegyező oklevele, amelyet a Bornemisza a magyar királyi könyvekbe is bemásoltatott.¹⁸ Mivel a beleegyező oklevél 1563. november 20-án kelt, a bajor hercegi adományról szóló irat nem sokkal korábban juthatott el Bornemiszához. Ahogyan egyébként az illendő volt, az uralkodó a beleegyezés mellett a maga részéről a házban lévő királyi jogot is Bornemiszára ruházta. Ezután Bornemisza célszerűnek látta, hogy birtokba vegye új tulajdonát. Az első lépéseket ebben az ügyben 1564 áprilisában tette meg, amennyiben bejelentette a kamaránál eltávozási szándékát.¹⁹ Ugyanazon év májusában pedig már három havi szabadságáról és az arra az időre járó fizetésről is gondoskodott.²⁰ Miután 1564. szeptember 4-én, Bécsben az uralkodó nevében útlevelét is kiállították, adminisztratív akadály immár nem tornyosult az indulás előtt.²¹ De az erdélyi fejedelemség és a királyi Magyarország közötti viszony, amelyet különösen Balassa Menyhárt Habsburg-pártra térése terhelt súlyosan, egyre romlott, és éppen ezekben a napokban, jelesül szeptember 22-én a kolozsvári országgyűlés hadfelkelést rendelt el a Balassa Menyhárt-féle területek visszaszerzésére. Az erdélyi seregek nemsokára meg is indultak, és október 3-án elfoglalták Szatmárt, Nagybányát, majd Hadadot és Nyírbátort is.²² Minderről valamit Bornemisza is tudhatott, mert Kassán, ahonnan valamikor szeptember végén Erdélybe indulni szándékozott, megkérdezte az ott tartózkodó előkelőket, például Pesti Ferencet, Bornemisza Gergely csanádi püspököt, útrakeljen-e. Miután azt a tanácsot kapta, hogy menjen nyugodtan, el is indult, de alig kelt át a Tiszán, hírért vette a hadmozdulatoknak. Bár szívébe félelem költözött – amint ő maga írta –, folytatta útját, és meg is érkezett Kolozsvárra, ahol a nagybányai házra vonatkozó iratokat akarta átvenni Sebastian Pulokhartól (a család talán azonos a kolozsvári

¹⁷ ERDÉLYI 1908, 149–152. – A jelentést teljes terjedelmében közli uő. a függelékben N. 162. 708–709.

¹⁸ MOL A Libri regii 3. k. 779.

¹⁹ 1564 április. ÖStA FHKA HKA HFU Proth. E 1564 T 257. fol. 138a. Camer in Hungern bericht auf Franciscen Bornemissa suppliciern, damit er ain Zeit von seinem Dienst abwesig sein müg, ligt hie bewilligt ex pro h.

²⁰ 1564. május 9. ÖStA FHKA HKA HFU Proth. R 1564 T. 259. fol. 185a. Francisco Bornemysza 3 monat erlaubnuss zugebe unnd sein ausstendige besoldung zuzallen.

²¹ 1564. szeptember 4., Bécs. Miksa magyar király útlevele Pesti Bornemisza Ferencnek. ÖStA HHStA Hung. Misc. Fasz 431/A fol. 360. Eredeti. Papírfelzetes középpecsséttel.

²² EOE II. k. 233–236.

harmincadjegyzékekben előforduló Puellacher-rel²³), a bajor herceg ottani faktorától.²⁴ Erre azonban már nem került sor, mert alig lépte át Kolozsvár kapuját, Csáky Mihály elfogatta.

Kihallgatása során eltitkolta jövetele valódi célját, csak annyit közölt a nagyhatalmú kancellárral, hogy a fejedelemmel kíván találkozni, ám jövetele valódi céljáról, a nála lévő, a nagybányai házra vonatkozó okmányokról nem beszélt neki, nehogy megfosszák azoktól. Csáky előtt gyanússá vált, mivel nem magyarázta meg kielégítő módon, miért is akar a (merénylőktől állandóan rettegő) fejedelemmel találkozni, ezért fogságra vetette. A gyanút növelte, amikor Bornemisza két szolgálója azt vallotta, hogy urát a Habsburg-uralkodó küldte azért, hogy a népet fellázítása János Zsigmond ellen. Már egy hónap telt el a börtönben, amikor egy régi barátja, Cille Péter deák követet küldött hozzá azzal az üzenettel, hogy nemsokára a török szultánhoz küldik, láncra verve, örökös fogságra. Cille, és másik barátja, Váci Péter, az erdélyi kamara egykori vezetője azt tanácsolta, írjon hízelt levelet János Zsigmondnak. Mivel úgy látta, nincs más választása, megírta hamissággal teli, hízelt levelet.²⁵ Abban ünnepélyesen bejelentette, hogy János Zsigmond szolgálatába kíván állni. „Azonközbe hallam, hog' az uristen szacmart, es nagbaniat te fölsegöd keszeben atta, (a' kin en nagy szivem szörent öröltem). Hangsúlyozza, „hog' en eleitol fogva a te fölsegöd attianac es frater görgöt hog' szolgaltam, az utan az én kegelmös uramat lengel kiralt holtaig szolgálvan es fyatis mindenkor te fölsegödnek iovat kivantam, es a' mit tutam szolgálni te fölsegödnek örömost szolgaltam

im utolszor kedig brassay ianosnac bechbe mit szoltam a' te fölsegöd iovar[a], a'kit en aszt hyszöm hog' te fölsegödne meg mondot mint hÿw szolga.²⁶

mikor kedig emlekosztem volna ö neki az en ide iövesöm felöl, enneköm arra felel, hog' nem szüceg enneköm semmi saluscondutos, hanem mindenkor szabadon iöhetöc en te felsegödhez mint kegelmös urahoz.

Azert fölsegös vram mindeszöke valo kepöst, es nagbysztomba indulnec el te fölsegödhez szabad akaratom szörent, ug iötem ide elöször koloswara, hog' hallam az en regi byszot uramat chakÿt, hog' itt vagion, a'kihöz en a'töb byzot uraimnal inkab bysztam, miert hog' te fölsegödne locomtenense, es fö cancellariosa, hog' ö kegelme által mönec te fölsegödhez, es irna te fölsegödne mellettem az en dolgomert, s en magamat kedig commendalia te fölsegödne.”

²³ PAP 2000, 180.

²⁴ Az alábbiakat Pesti legrészletesebb beadványa alapján foglaljuk össze. 1564 vége. Pesti Bornemisza Ferenc – az uralkodónak. ÖSTA HHStA Hung. Misc. Fasc 431/A fol. 348–351.

²⁵ 1564. október 31., Kolozsvár. Pesti Bornemisza Ferenc – János Zsigmondnak. ÖStA HHStA Hung. Misc. Fasz. 431/A fol. 361–362. Magyar nyelven. Papírfelzetes gyűrűs pecséttel. Latin fordítása: ÖStA HHStA Hung. Misc. Fasz 431/A fol.363–364.

²⁶ Brassai a portai követet, Behrám csauszot vezette Bécsbe. ÖStA FHKÁ HFU Ung. Gegenst. Fasz. 32/A fol. 516a.

Ezért nem érti, miért tartóztatta le Csáky akit arra kért, „hog' bochason te fölsegödhöz, had beszeliem meg te fölsegödnec, az en könörgesömet mint kegelmös feiedelömnec”

Szolgája elindult a levéllel – mint hitték – János Zsigmond táborába, Bornemiszt pedig elengedték, de alig haladt öt mérföldet, újra elfogták. Pár nap múlva kiszabadult, kalandos utakon nagy nehezen eljutott Eperjesre. Ott néhány nap után azonban annyira gyanúsán viselkedett (a királyi csapatok hollétét, létszámát, mozgását tudakolta, útnak akart indulni azok táborába, pedig figyelmeztették, nem biztonságosak az utak), hogy Bornemissza Gergely csanádi püspök elfogatta.²⁷ S mialatt ő kétségbeesetten próbálta tisztázni magát, megérkezett a hír, hogy az a szolgája, akit levelével János Zsigmond táborába küldött, meg sem állt Pozsonyig, s ott az erdélyi fejedelemnek írott levelet bemutatta a Magyar Kamarának. A kamarai urak azt azonnal lefordíttatták latinra, s átküldve az uralkodónak, Bornemissza fogságra vetését javasolták.²⁸ Ez meg is történt, a póruljárt embert Pozsonyba, majd onnan Bécsbe szállították, s megkezdték kihallgatását.²⁹ A kihallgatás során is megmaradt amellett, hogy a magyar nyelvű levelet barátai rábeszélésének engedve vetette papírra, kizárólag abból a célból, hogy a török fogságot elkerülje. Szolgálatait is azért ajánlotta fel János Zsigmondnak. Ugy tűnik, azonban, hogy ezt senki sem hitte el neki, továbbra is fogságban tartották. Ekkor egyre kétségbeesettebb levelekkel ostromolta az uralkodót, szabadon bocsátását kérve.³⁰ A könyörgő levelek írásába egy barátja is bekapcsolódott, tőle tudjuk, hogy Bornemisza megbetegedett a börtönben a hidegtől, lábai is sebesek.³¹ Az uralkodó kamarai kollégáitól is kért véleményt Bornemiszáról, s az kedvező volt.³² Őrizetét ugyan ezután sem szüntették meg, de ellátása javult, bort, sört és kenyeret is vásároltak számára.³³

²⁷ 1565. március 24., Szepesvár. Bornemissza Gergely csanádi püspök – a királynak. ÖStA HHStA Hung. Misc.. Fasz 431/A fol. 355–356.

²⁸ 1564. december 19., Pozsony. ÖStA HHStA Hung. Misc. Fasc 431/A fol. 336. Másolata a fol. 357. után. A magyar kamara – a királynak.

²⁹ A kihallgatásról: Sd. ÖStA HHStA Hung. Misc. Fasc 431/A fol. 339–340. Quaestiones Francisci Bornemissa proponendae. – Sd. ÖStA HHStA Hung. Misc. Fasz 431/A fol. 343–346. Examen Francisci Bornemissae.

³⁰ Sd [1564]. ÖStA HHStA Hung. Misc. Fasc 431/A fol. 337–338. ÖStA HHStA Hung. Misc. Fasz 431/A fol. 341–342. ÖStA HHStA Hung. Misc. Fasc 431/A fol. 347. Pesti Bornemisza Ferenc – a királynak.

³¹ Sd. Pesti Bornemisza Ferenc egy híve – a királynak. ÖStA HHStA Hung. Misc. Fasz 431/A. fol. 354. A levél végén hexameterben megfogalmazott kérés.

³² 1565. augusztus 3., Pozsony. A magyar kamara tanácsosai – a királynak. ÖStA HHStA Hung. Misc. Fasz 431/A. fol. 357.

³³ 1566. február 23., Bécs. ÖStA FHKA NÖKA Gedenkbuch T. 99. 1565–1567. fol. 62a–63b

„...unnd dannn für den Bornemissa taglichen fünf pfenning umb das pier, des ain gulden siben khreytzer unnd zween pfenning macht, unnd alss die ganzce Zeit umb speiss wein unnd pier, vierunndfünffzig tag unnd im Gelt fünfunndzwanzczig gulden zweenundfün-

Kollégái, barátai is akcióba léptek szabadlára helyezése érdekében. 1566. május 1-jén Pozsonyban kelt beadványukban Zermegh János, Kisserjényi Pál, Weres Mátyás és Bornemisza Tamás kezességet vállaltak érte, s szabadlára helyezését sürgették az uralkodónál.³⁴ A kezesség egy év után, vagyis ha addig az uralkodó nem állította bíróság elé Bornemisztát, érvényét veszítette. Nem haszontalan egy pillantást vetni a kezesek személyére.

Zermegh János, akit az utókor elsősorban történetíróként ismer, a magyar kamara tanácsosa, Kisserjényi Pál kamarai regisztrátor, Weres Mátyás Salm gróf pozsonyi tisztartója, és Bornemisza Tamás a korszak egyik legismertebb és leggazdagabb kereskedője. – Fellépésük eredményesnek bizonyult, mert Bornemisztát szabadon engedték, és nincs tudomásunk arról, hogy vádat emeltek ellene. Élete így visszahullt az ismeretlenségbe, ahonnan indult. Nincs tudomásunk kamarai szolgálatának folytatásáról, s hiába tiltakozott ő maga személyesen 1 évig és 4 hónapig tartó fogvatartása miatt,³⁵ semmilyen elégtételben nem részesült. Utolsó adatunk 1576. januárjából való, egy, a kamarához intézett beadvány, amelyben a nyomorgó egykori hivatalnok segílyt kér.³⁶ – Nem tudjuk, milyen választ kapott beadványára, azt sem, pontosan mikor ért véget élete.

Azt azonban igen pontosan megmutatják a fennmaradt források, mennyire könnyen szétmorzszolták a történelem fogaskerekei a kisembert, ha véletlenül a közelükbe sodorták az események. Bornemisztának semmi esélye sem volt, hogy tisztázza magát, hogy hivatali pályáját folytathassa. – De azért találunk történetében optimizmusra okot adó momentumot is, ez pedig kamarai kollégáinak, ama bizonyos újkori magyar, éppen ekkor születő hivatalnok-osztály magatartása, amelynek tagjai fellépésükkel, kockázatvállalásukkal segítették Bornemisza szabadságának visszanyerését.

fzig khreuczer, drey pfenning, die sy die gefangnen sider em zehenden tag, dits gegenwüerdigen monats, biss auf dato dises geschaffths, an ainem anndren ort, als nemblich bey Georgen Khunsstman, Maler alhie, verczert haben, unnd also in bayden Possten zwenunnddreissig gulden, sechs khreuczer, ain Pfening zuestellen. unnd dann khunfftig, inen den zwayen gefannngnen auf das sie sich hinfüren selbs verczern, yedes tags sovil als die bissheer geraicht unnd unnderhaltung an speiss unnd Trannkh gebracht hat, nemblich auf die bayde, achtunndzwanzig khreuczer drey pfenning so langg sie in diser verkosstung sein werden, zu Ir der gefangnen sollicitators hannden taglich raichen lassen. Das wirtes ime hierauf unnd iren quittungen für guet in aussgab gelegt unnd passierdt... Ugyanarról: ÖStA FHK A HFU Proth. R 1566. T. 269. fol. 103b Maius. – 1566. július 11., Bécs. ÖStA FHK A NÖKA Gedenkbuch T. 99. 1565–1567. fol. 85a.

³⁴ Kezességvállalás: 1566. május 1., Pozsony. SZNL PKHL Prot. N. 13. Extraseriale. Item 15. 16. et 17. seriale 1561–1572. p. 405–406. – ÖStA FHK A HKA Hoffinanz Proth. E 1566 T. 268. fol. 136a. Maius.

³⁵ SZNL PKHL Prot. N. 13. Extraseriale. Item 15. 16. et 17. seriale. 1561–1572. p. 692–693.

³⁶ 1576. január 11. MOL E 41 MK Litt. ad cam. 1576. N. 2. Pesti Bornemisza Ferenc – a magyar kamarának.

FORRÁSOK

ÖStA HHStA=Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv (Bécs)

Hung.=Ungarische Akten. Alter Bestand.

Misc.=Miscellanea

FHKA=Finanz- und Hofkammerarchiv (Bécs)

NÖKA=Niederösterreichische Kammer

HFU=Hoffinanz Ungarn

Ung. Gegenst.=Anhang vermischter ungarischer Gegenstände.

MOL=Magyar Országos Levéltár (Budapest)

A szekció=Magyar Kancellária Levéltára

(Libri regii=A 57)

E szekció=Magyar Kincstári Levéltárak

MK=Magyar (Pozsonyi) Kamara Levéltára

Ben. resol.=Benignae resolutiones (E 21)

Litt. ad cam.=Litterae ad cameram exaratae (E 41)

SZNL – Szlovák Nemzeti Levéltár (Pozsony)

PKHL – Pozsonyi Káptalan Hiteleshelyi Levéltára

BIBLIOGRÁFIA

EOE II. 1877

Erdélyi Országgyűlési Emlékek. II. k. 1556 sept.-1576 jan. Szerk.: SZILÁGYI Sándor. Budapest, 1877

ERDÉLYI 1908

ERDÉLYI László: *A tihanyi apátság története.* Budapest, 1908.

FRAKNÓI 1877

FRAKNÓI Vilmos: *II. Lajos király számadási könyve. 1525. január 12. július 16.* MTT XXII. k. Budapest, 1877.

IFJ. KEMÉNY 1889

KEMÉNY Lajos, ifj: János király számadása. Közli - -. In: *Történelmi Tár*, 192.

IFJ. KEMÉNY 1895

KEMÉNY Lajos, ifj: János király számadáskönyve. Közli - -. In: *Történelmi Tár*, 574.

PAP 2000

PAP Ferenc: *Kolozsvári harmincadjegyzékek (1599-1637)*. Bev. jegyz. .
Bukarest-Kolozsvár.

TT

Történelmi Tár.

ADVENTURES OF FERENC PESTI BORNEMISZA IN TRANSILVANIA IN 1564

JÓZSEF BESSENYEI

The biographical researches on the officer, Pesti Bornemisza explores the most important period of his life on the basis of the remained written sources. The first documents about him light on that he was in the service of János Szapolyai till his death. After 1541 he entered the service of the Habsburgs. But later we can see him in the court of Ágost Zsigmond, in Poland, than in Transilvania with György Fráter and Izabella, the widow of János Szapolyai. At the end he was again in the service of the Habsburgs in 1551. He couldn't get to the top, he remained an officer of the Hungarian chamber and he supervised the works had been done at the chamber's expense. His salary was not high, and he got a larger donation from Albrecht, the Bavarian prince only once, when the prince gave him a house in Nagybánya. In the meantime the Transilvanian army occupied Szatmár and Nagybánya, so he couldn't get the donation-documents in Kolozsvár. He was captured here, but on the questioning he didn't disclose the real goal of his coming and he confessed that he wanted to go over to Zsigmond János's side. He fulfilled it with a letter addressed to Zsigmond János, but at the end this letter arrived at Pozsony. After he was liberated, he went to Eperjes, but the armies of Ferdinand thought him suspicious and arrested him. His colleagues and friends reached at Ferdinand setting Pesti Bornemisza free, but he couldn't undertake official work any more.